

Mobilt hem- och vårdteam för äldre döva och teckenspråkiga i Jönköpings län

Jönköping februari 2025
Åsa Gustavsson, projektledare

INNEHÅLL

Rubrik	Sida
Inledning	4
Sammanfattning	5
Språklig och kulturell minoritetsgrupp	7
Lärdomar av tidigare insatser	9
Antal döva pensionärer	11
Dokument hos kommunen och Region	11
-GDPR	
-Antal	
Uppsökande verksamhet	13
- Kommunen	
- Region Jönköpings län	
- Anhöriga	
-Medlemmar	
-Kontaktvägar för medverkan till projektet	
Arbetsmodell	15
-Movadot-teamet	
-Efter grundutbildningen	
Några situationer vi har möt under projektiden	18
Synpunkter/ reaktioner från målgruppen	20
Samarbetet mellan Movadot och den ordinarie personalen	23
Uträkning av tidsåtgång vid besöken	27
Avvikelse	28
Sociala insatser	29
Undersköterskornas roll	29

Projektledarens roll	30
Hem- och sjukvård, både i kommunen och Regionen	31
Fysiska träffpunkter – Pigga pensionärer	31
Andra synpunkter om projektet	32
--Anhöriga	
--Personal/ tjänstemän	
Kommunen och Regionen	35
Referensgruppen	36
Forskning från Jönköpings University	37
Fler målgrupper	3
Massmedia	38
Movadot-modellen, ett lyckat koncept!	39
Framtiden	40
Tack!	41

God och nära vård för äldre döva

Vad kan Regionen Jönköpings län med sina 13 kommuner göra för denna målgrupp?

Inledning

Döva äldre har rätt till en likvärdig äldreomsorg som övriga medborgare, något som inga kommuner och landsting idag tillhandahåller. I flera delar av landet har försök tidigare genomförts, men inget av dessa projekt har lyckats nå ett resultat som över tid garanterar att äldre döva får en god och nära vård.

Jönköpings Läns Dövas och Teckenspråkigas Förbund, nedan benämnt länsförbundet, startade ett projekt för att finna förklaringar till varför tidigare projekt inte lyckats trygga en likvärdig äldreomsorg och sjukvård för äldre döva och teckenspråkiga.

Länsförbundet ansökte om och beviljades projektbidrag från Allmänna Arvsfonden, nedan benämnt AA, i samarbete med tre kommuner, Jönköping, Nässjö och Gislaved samt Region Jönköpings län. Projektets namn är *Mobilt hem och vårdteam för äldre döva och teckenspråkiga i Jönköpings län*, förkortat *Movadot*.

De tre samarbetskommunerna valdes utifrån länsförbundets kännedom om vilka av kommunerna som har flest äldre döva invånare i länet och där flest döva använde eller hade behov av kommunal äldreomsorg samt Regionens insatser.

Det råder stor brist på vetenskaplig forskning om äldre dövas levnadssituation i Sverige. Utifrån detta tog Länsförbundet kontakt med Jönköpings University och gjorde dem uppmärksamma på bristen på forskning. Hälsohögskolan visade ett stort intresse för projektet och startade en följeforskning, dvs. en forskningsbaserad löpande utvärdering av projektet. Det är av stor vikt att projektet följs av en neutral forskning för att visa en opartisk bedömning av äldre dövas situation i dag. Hälsohögskolans slutrapportering av forskningen kommer att publiceras sommaren 2025.

Länsförbundet och övriga delar av dövrörelsen i landet har under många decennier kunnat konstatera att de orubbliga kommunala gränserna i landet är det största hindret för att gjorda insatser ska komma målgruppen till gagn.

Movadots projektteam bestående av en projektledare, två undersköterskor och en ekonomisk administratör fick i uppdrag att utveckla ett hållbart koncept för hur kommunerna och regionen ska kunna erbjuda en mer jämlik, trygg och god vård samt omsorg för äldre döva och teckenspråkiga. Konceptet utvecklades genom att projektgruppen utprövar det i praktiken.

Projektet har pågått i två år och sju månader. Projektledaren Åsa Gustavsson ger nedan en bild hur situationen sett ut och vilka metoder som använts. Hon beskriver även hur parterna tillsammans med enkla medel kunde nå målet; En likvärdig, trygg, jämlik och hållbar äldreomsorg samt god och nära vård för äldre döva och teckenspråkiga.

Sammanfattning

Mobilt hem- och vårdteam för äldre döva och teckenspråkiga, Movadot är en unik modell, utformad för att kunna appliceras i Regionen och i samtliga Jönköpings läns kommuner.

Det är en dokumenterat väl fungerande modell som uppfyller Socialstyrelsens kriterier för en jämställd, trygg, likvärdig samt god och nära vård för alla.

I dagens Sverige befinner sig många döva i en mycket utsatt position i sin kontakt med samhället, vilket leder till psykisk ohälsa, isolering, minoritetstress, låg patientsäkerhet samt till att målgruppen inte alls får ta del av en likvärdig och trygg vård enligt vad Socialstyrelsens kriterier föreskriver. Något som varit ett faktum i flera decennier.

Under två och ett halvt år har projektet *Movadot* utarbetat en arbetsmodell som ska garantera att döva äldre får ta del av Regionens och kommunernas verksamhet på lika villkor som övriga medborgare.

Movadot tillhandahåller stöd genom ett hem- och vårdteam där personalen har specialkompetens utifrån äldre dövas behov. Det innebär att de utöver att ha adekvat utbildning även behärskar teckenspråket flytande, har stor kunskap i dövas kultur, värderingar, beteende och traditioner. Teamet har den kunskap som behövs för att ge en bra bas, trygg och likvärdig vård och omsorg som överensstämmer med målgruppens förutsättningar, vilket är en nödvändighet för att Socialstyrelsens kriterier för äldre även ska inkludera döva.

Regionen och de tre kommunerna i Jönköpings län är först med att implementera och använda denna modell. Andra regioner och kommuner i Sverige visar stort intresse för modellen. Projektet har redan vid starten haft stor tillit till att *Movadots* modell kommer att fungera väl och att den även ska kunna etableras i andra delar av landet.

Det finns exempel på tidigare projekt, där några kommuner i landet har försökt att skapa en god och trygg vård för äldre döva. Tyvärr har dessa projekt inte lett till permanenta lösningar som funnits kvar över tid.

Döva äldre bor utspridda i alla regionens kommuner. Avstånden mellan dem är långa, de är inte heller jämnt fördelade mellan kommunerna. Dessutom varierar antalet äldre döva i en kommun över tid.

Ingen kommun kan på egen hand ta ansvar för att äldre döva ska få den vård och omsorg de har rätt till. Det finns en begränsning när det gäller att få fram personal med adekvat specialkompetens och kostnaderna för insatserna är höga. Det krävs därför att verksamheten delas av flera kommuner och regionen för att det ska bli möjligt att tillhandahålla en god och nära vård för äldre döva och teckenspråkiga.

Äldre döva och teckenspråkiga utgör bara en av flera minoritetsgrupper i dagens samhälle. För att säkerställa bästa möjliga utveckling och undvika brister i äldreomsorgen för alla medborgare, måste kommuner och regionen anpassa sina

arbetssätt. Det är avgörande att kommungränser inte hindrar människor från att få en god och nära vård.

Projektet strävade efter att skapa ett koncept där alla de tretton kommunerna i regionen samt Region Jönköpings län gemensamt skulle kunna tillhandahålla, ta ansvar för och finansiera ett mobilt hem-och vårdteam för äldre döva i hela länet under en femton- till tjugoårsperiod.

Intresset för *Movadots* koncept var stort hos många av kommunerna. Det fanns förhoppningar om att konceptet skulle kunna planeras och en budget för genomförandet skapas i god tid före att projekttiden gick ut. Flertalet kommuner har dock beslutat att inte delta i finansieringen av *Movadot* de närmaste åren. Detta med hänvisning till ökade kostnader till följd av inflation och kommunernas stora utmaning med en växande grupp åldrande medborgare.

Jönköpings kommun är den enda kommunen som i dagsläget tar över ansvaret för stödet till de äldre döva som deltagit i projektet. Kommunen ska försöka följa en liknande modell som *Movadot*.

Hälsö högskolan vid Jönköpings University har gjort en följeforskning med *Movadots* kunder, *Movadot*-teamet och de ordinarie arbetslagen i våra tre samarbetskommuner, Jönköping, Nässjö och Gislaved. Forskarna har följt projektet från starten 2022 till hösten 2024. Slutrapporten kommer att publiceras under sommaren 2025.

Länsförbundet, känner stort vemod över att projektets grundidé inte fått möjlighet att spridas till länets alla kommuner och att verksamheten inte kan permanentas efter projektidens slut. Länsförbundet har förståelse för kommunernas tuffa utmaningar idag men äldre dövas behov har varit åsidosatta under flera decennier. Många avvikelser har skett genom åren och sker fortfarande.

Länsförbundet är stolta över projektet *Movadot*. De anser att *Movadot*-teamet lyckats väl med att ge äldre döva och teckenspråkiga en likvärdig, trygg och god vård på svenskt teckenspråk och ordinarie personal har förstått vikten av en väl fungerande kommunikation och att det är en förutsättning för att kunna garantera patientsäkerheten.

Länsförbundet fortsätter sitt uppföljningsarbete med kommunerna, med målet att *Movadot* ska finnas på regional nivå inom en snar framtid!

En förtvivlad äldre döv satte ord på sina känslor: ”Jag vill hellre dö i ensamhet än att vistas ensam på äldreboende där ingen kan teckenspråk och förstå min värld”. Ingen döv ska längre behöva känna så i framtiden. Den situationen ska vara ett minne blott!

Språklig och kulturell minoritetsgrupp

För att förstå de döva äldres situation och behov behöver man veta lite om dövhistoria. Många äldre döva söker inte hjälp och stöd från samhället på grund av sin historia. Om ni inte har någon döv i er familj är det troligt att ni inte har någon insikt i deras bakgrund. Döva människor finns här nära er, men utan att höras och synas.

Svenskt teckenspråk är dövas modersmål/förstaspråk. Ett språk med helt egen grammatik och struktur. Svenska är dövas andraspråk, då oftast i skriven form, då de flesta döva inte har någon hjälp av sin hörsel. Det är viktigt att notera att de båda språken inte kan användas parallellt då de har helt olika uppbyggnad.

Under stor del av 1900-talet fick lärare och elever inte använda teckenspråk i undervisningen. Skolmyndigheten och statskyrkan ansåg på den tiden att det viktigaste för döva var att lära sig att tala. Man informerade föräldrar och anhöriga att inte använda teckenspråk till sina döva barn, då detta ansågs förstöra möjligheterna att utveckla tal. Detta innebar ett stort trauma under uppväxten för många äldre döva och hindrade dem i såväl språk- som kunskapsinläring. Dövskolorna satsade på talövningar i första hand. Sammantaget fick detta katastrofala konsekvenser för eleverna och ledde till att många äldre döva idag har brister i såväl svenska språket som annan ämneskunskap. Även de få döva som trots allt lyckades bra under denna skolperiod drabbades då de inte fick möjlighet att ta realen eller gå på andra utbildningar. Först 1967 fick alla döva studera vidare efter grundskolan. Deras yrkesval begränsades dock, för pojkar till det vi idag kallar för S-yrken, dvs snickare, skomakare och skräddare. Utbildningen skedde på Riksinternatet för döva pojkar i Vänersborg. Döva flickor hänvisades till Riksinternatet i Växjö, som var en hushållsskola.

Teckenspråk, dövas förstaspråk var inte ett undervisningsspråk under deras skoltid. De lärde sig sitt språk av varandra under rasterna och efter skolan. Äldre döva elever lärde de yngre när ingen av de vuxna såg. I klassrum och sovsalar övervakade lärare

och vårdare att eleverna inte använde teckenspråk. Det var dessutom vanligt att det förekom fysiskt och psykiskt våld från lärare, rektor, vårdare och andra vuxna.

Tack vare de små guldornen, att få teckna med sina vänner i smyg och bygga upp sitt språk och skaffa sig vänner för livet, överlevde de trots allt den tuffa barndomstiden.

På den tiden träffade döva barn endast sina familjer under jul- och sommarloven. Kommunikationen var mycket begränsad då anhöriga hade fått rådet att inte använda teckenspråk. Detta ledde i många familjer till att barnen kände ett stort utanförskap.

En annan avgörande faktor till att många äldre döva känner sig utanför samhället är att det under en stor del av 1900-talet inte fanns tillgång till teckenspråkstolkar. Ofta fick hörande barn tolka åt sina döva föräldrar i deras kontakt med myndigheter och andra delar av samhället. En oacceptabel situation, inte minst då det kunde handla om barn i 5 - 8 års ålder.

1981 godkände regeringen att svenskt teckenspråk är ett språk. Till följd av det beslutades att svenskt teckenspråk ska användas som undervisningsspråk tillsammans med skriven svenska på specialskolorna för döva och hörselskadade. Något dövrörelsen har kämpat för i över 100 år.

Döva som växt upp under den ovan beskrivna tidsperioden fick ofta arbete på fabriker. De var oftast kända för att arbeta bra och effektivt vilket gjorde att arbetsgivarna var positiva till att anställa döva. Trots yrkesskicklighet fick de dock lägre lön än sina hörande arbetskamrater.

Under denna tid bildades många dövföreningar i Sverige. Äldre döva såg ofta dövföreningen som sitt andra hem. Här kunde de få andas fritt och vara fullt delaktiga i en teckenspråkig miljö.

Det finns även en glömd grupp i samhället som man måste vara extra vaksam på. Det handlar om döva som efter dövskolan blev kvar i föräldrahemmet. På grund av att anhöriga trodde att det var det bästa för barnet blev de helt isolerade från samhället. Många familjer upplevde en skam över att ha fått ett dövt barn. I denna grupp av döva var det vanligt att man fick enkla arbeten som att hjälpa föräldrarna på bondgården eller liknande. Anhöriga tog över all kommunikation med myndigheter och vården. Den döve fick ingen möjlighet att föra sin egen talan. Denna gömda grupp hittar man främst bland de som idag är över 75 år gamla. När de hamnar i vården i sen ålder finns det mycket stora risker att myndigheterna gör felbedömningar kring deras behov. Det finns dock en del fantastiska historier om hur döva ur denna grupp senare i livet åter fick kontakt med döva och teckenspråk. Deras lycka över att åter få kommunicera på sitt eget språk får en att rysa.

Med tanke på äldre dövas erfarenheter av skoltiden, sin yrkesverksamma tid och sina kontakter med myndigheter är det förstående att många av dem undviker kontakt med samhället. Begreppet "samhället" uppfattas av många döva som något de står utanför som tillhör den hörande majoriteten. Hörande har ofta mycket låga kunskaper om och förståelse av dövas situation och behov. Genom åren har döva försökt att ta upp frågor och problem med representanter för samhället, men oftast når de inte fram så att besluten som fattas gynnar deras målgrupp.

I projektansökan finns ett citat från en äldre döv kvinna: "Jag dör hellre än att vistas ensam bland äldre och personal som inte kan teckenspråk samt inte förstår min värld." Liknande uttalanden får vi höra upprepade gånger av äldre döva. De är väldigt oroliga, har mardrömmar och upplever ångest inför den dagen de inte längre kan klara av att ta hand om sig själva.

Många äldre döva är väl införstådda med att stor del av samhället har bristande kunskap om döva och därför behandlar dem med dålig respekt. Ofta har äldre vänner som har bott på äldreboenden eller har använt hemtjänsten berättat om oacceptabla situationer. Många av de äldre döva vill inte återuppleva den ohälsosamma miljön från sin skol- och yrkestid. Ärren finns kvar djupt i deras inre. Bara tanken på att återuppleva frustrationen från tidigare kontakt med samhället får dem att tappa orken och känna sig kraftlösa.

Att varje språklig grupp har egna kulturer, värderingar, traditioner och beteende innebär dessutom att det kan uppstå kulturkonflikter mellan hörande som pratar svenska och döva som tecknar svenskt teckenspråk.

Lärdomar av tidigare insatser

Tidigare insatser som gjorts inom kommuner och regioner har många gånger drivits av personer som inte har den kunskap som krävs. De har ofta varken behärskat svenskt teckenspråk eller haft tillräcklig kunskap/medvetenhet om de kulturella skillnaderna som finns mellan svenska och svenskt teckenspråk.

Det tar många år att få inblick i den teckenspråkiga dövvärlden, lära sig teckenspråk samt få en förståelse av dövkultur och dövas historia. På några ställen har personal på ett äldreboende fått gå på två veckors teckenspråkskurs per år, i syfte att kunna kommunicera med döva boende/hyresgäster/medborgare. Det är en god tanke och en viktig möjlighet att erbjuda teckenspråkskurser till personalen, men de få tecken man

lär sig under en tvåveckorskurs räcker inte långt om man vill att en äldre döv ska känna sig trygg, få likvärdig och god vård och service.

Inom äldreomsorgen är personalomsättningen dessutom stor. Insatser för att personalen ska få utveckla kunskap om döva och lära sig teckenspråk blir tyvärr ofta kortsiktig. När personal flyttas eller byts ut försvinner den uppbyggda kunskapen med dem.

Äldre döva drömmer ofta om att det ska finnas ett eget äldreboende för döva med personal som behärskar svenskt teckenspråk flytande. Där alla känner väl till dövkulturen med dess värderingar, traditioner, beteende, med mera. På samma sätt önskar man att hemtjänsten ska vara tillgänglig med personal som förstår deras behov och behärskar deras språk.

Det finns idag tre äldreboende för döva i Sverige: i Malmö, Göteborg och Örebro. På äldreboendet är tio platser på en egen avdelning avsedda för målgruppen. När det finns lediga platser kan avdelningarna ta emot döva från andra kommuner. Många äldre döva från närliggande kommuner har ansökt om att få bo på någon av dessa tre äldreboenden. Oftast får de dock avslag från sin hemkommun, trots överklagande. Argumenten vid avslag handlar ofta om att hemkommunen anser sig ha platser på sina egna äldreboenden och att den egna personalen har stor kompetens inom vård och omsorg. Det senare innebär dock inte att de har kompetens i teckenspråk och kunskap om dövas situation och behov.

Besluten om avslag har fått stora konsekvenser för de drabbade. Det har i flera fall lett till ökad ångest, psykisk ohälsa, utanförskap och isolering. De äldre tvingades ansöka om plats på äldreboenden i den egna kommunen, en miljö där kommunikationen och förståelsen för deras behov saknades. Situationen är liknande när det gäller hemtjänstverksamheten.

Ett privat företag i Stockholm med adekvat specialkompetens erbjöd under en tidsperiod hemtjänst för äldre döva och teckenspråkiga. En mycket uppskattad verksamhet med personal som behärskade svenskt teckenspråk flytande och hade god kompetens i dövrealia. Tyvärr fick företaget läggas ner på grund av att det inte gick att finansiera verksamheten utifrån att äldre döva bor utspridda runt om i Stockholms län. Företaget fick ingen kompensation för arbetstid vid förflyttning mellan kunderna och inte heller reseersättningen vid besöken hos kunderna. På grund av att kommunerna i länet inte samarbetade med varandra blev kommungränserna ett oöverstigligt hinder. Än en gång blev konsekvenserna stora för målgruppen.

Regionen ansvarar inte för äldreomsorgen men de ansvarar för sjukvård, både akuta och långvariga behandlingar görs på sjukhusen. Även inom sjukvården är vården ojämlik och otrygg för målgruppen döva. Kommunikationen och förståelsen av patienternas språkliga och kulturella bakgrund är bristfällig inom sjukvården vilket leder till låg patientsäkerhet för döva i jämförelse med hörande personer.

En vanlig insats inom vård- och omsorgsområden är att man använder teckenspråkstolkar vid akuta och viktiga möten med brukaren. Tyvärr är det inte alltid den optimala lösningen då många äldre döva blir frustrerade och osäkra vid

tolkade möten. Det är vanligt att den döve patienten inte berättar allt den borde berätta och att han/hon inte ställer frågor när han/hon inte förstår vad läkarna/sköterskorna säger. Teckenspråkstolkens roll är att förmedla samtalet mellan svenska och svenskt teckenspråk. Tolken är neutral, vilket innebär att de varken kan eller får göra bedömningar om huruvida mötets budskap har nått fram till de berörda personerna eller inte. Det är två olika kulturer som möts och det behövs något mer än en tolk för att säkerställa att man når målet med samtalet. Det är stor risk för missförstånd mellan brukare och den de har möte med, vilket ofta leder till otrygghet för äldre döva.

Antal döva pensionärer

Staten brukar enligt praxis räkna att målgruppen döva omfattar 1 promille av svenska befolkningen, dvs att det finns ca. 11 000 barndomsdöva i landet. Utöver detta finns det en grupp med hörselnedsättning som har teckenspråk som sitt andraspråk. Där är antalet dock mer osäkert. Enligt en uppgift finns det 35 000 personer som kommunicerar på svenskt teckenspråk. Den siffran inkluderar gruppen barndomsdöva.

I Jönköpings län bor enligt statistiken 368 856 personer, vilket betyder att det enligt ovan beskrivna praxis bör finnas ca. 369 personer som är barndomsdöva. Detta innebär att det finns ca. 74 döva pensionärer som bor utspridda i länet.

Enligt Region Jönköpings läns statistik över teckenspråksanvändare från 65-års ålder och uppåt finns det 30 pensionärer som använder teckenspråkstolk från regionens tolkcentral för döva, hörselskadade och personer med dövblindhet.

Det bör alltså finnas ytterligare ett 40-tal döva personer som ej syns i statistiken, vilket kan förklaras med att många anhöriga tagit över ansvaret och för de döva äldres talan.

Dokument hos kommuner och region

Vid starten av projektet *Movadot* undersöktes i samarbete med deltagande kommuner hur många äldre döva som använder kommunala insatser inom äldreomsorgen. Jönköpings kommun hade uppgifter om att två äldre döva hade insatser från äldreomsorgen. Nässjö kommun hade inga uppgifter om att någon döv person hade insatser från dem. Gislaved kommun hade uppgifter om att en äldre döv hade insatser från äldreomsorgen.

GDPR

Projektteamet kände till ytterligare två personer som hade insatser hos kommunerna. En närmare undersökning visade att dokumentationen inte innehöll tydliga uppgifter om antal kunder/boende/hyresgäster. Något som berodde på att biståndshandläggarna i dokumentationen använder beskrivningen "nedsatt hörsel". Begreppet "nedsatt hörsel" är otydligt och ger inte tillräcklig information. När frågan om hur de tolkar begreppet "nedsatt hörsel" ställdes till omsorgspersonalen,

områdes- och enhetschefer gav de flesta liknande svar. Att det betyder att en person hör dåligt och att man måste prata tydligt och högt med personen. Detta visar att begreppet "nedsatt hörsel" ger en vilseledande information vilket orsakar en dålig start såväl för den döva som för personalen.

Biståndshandläggarna måste se till att från början ge en korrekt beskrivning i dokumenten. Ett dilemma är att GDPR hindrar handläggarna från att använda ordet "döv". Detta är dock lätt avhjälpt genom att biståndshandläggarna ber den ansökande om tillstånd att anteckna ordet döv i dokumenten. Om handläggaren dessutom fyller i att den ansökande har svenskt teckenspråk som modersmål så skulle det underlätta situationen för alla inblandade. Det ska noteras att ordet "döv" är ett positivt ord för många döva. Ordet "döv" signalerar en stark identitet och en delaktighet i en döv gemenskap.

Det är möjligt att göra ansökan om insatser från kommunen digitalt. I den digitala ansökan finns en menyrad där man anger vilket språk man talar, men idag finns inte svenskt teckenspråk med på listan som ett alternativ. Det är högst angeläget att detta åtgärdas, med ett sådant tillägg på blanketten får kommunen all information utan att riskera att bryta mot GDPR.

Det skulle vara ännu bättre för målgruppen om det fanns fler kryssalternativ, förslagsvis:

- Hörselnedsättning
- Döv
- Person med dövblindhet

Listan med språkval behöver utökas med valen:

- Svenskt teckenspråk
- Annat teckenspråk Vilket? _____

Det finns många nyanlända som är döva och många av dem har sitt lands teckenspråk som sitt modersmål. En information om vilket lands teckenspråk de använder underlättar bemötandet.

Antal

Under projektets gång har det dykt upp fler äldre döva som har insatser hos kommunerna samt fler som har fått behandling på sjukhusen än vad som initialt var känt.

Idag har Movadot totalt 14 kunder som får/har fått insatser från teamet i nära samarbete med de tre kommunerna som deltar i projektet.

- Jönköpings kommun 8 kunder
- Nässjös kommun 2 kunder
- Gislaveds kommun 2 kunder
- Andra kommuner 2 kunder från Vetlanda och Vaggeryd - dispens

Projektet ser att behovet av insatser inom äldreomsorgen kommer att öka inom kort. I dagsläget har vi kännedom om 25 döva som tillhör åldersgruppen 75+.

Det är anmärkningsvärt att utvecklingen under projektets tvååriga arbete kunde gå så snabbt. Från tre äldre döva, som kommunerna hade kännedom om vid projektstart, till dagens 14 äldre döva som använder insatser inom äldreomsorgen.

Uppsökande verksamhet

Kommunen

Vid starten av projektet utvecklade vi ett informationskoncept till kommunernas personal inom äldreomsorgen. Det riktade sig till:

- Verksamhetschefer
- Områdeschefer
- Enhetschefer
- Biståndshandläggare

De tre deltagande kommunerna arbetade på olika sätt och det har varit en utmaning att få huvudansvariga att förstå behovet av information och att det är av stor vikt att bygga upp ett gott samarbete med projektteamet. Kontaktpersonerna i samarbetskommunerna har försökt bidra till att projektteamet når ut till de olika personalgrupperna.

Informationsmöten har genomförts med de flesta av personalgrupperna, vilket förändrat deras syn på äldre dövas situation och ökat deras kunskaper om målgruppen. Något som ökat viljan att samarbeta med projektet.

Vid dessa möten framkom det även att ytterligare personer ur målgruppen fanns i några av verksamheterna. Totalt fick vi kännedom om fyra äldre döva den vägen. Inga namn kunde dock uppges då detta kräver ett godkännande från den berörde.

Med hjälp av visitkort, informationsfilm på teckenspråk uppmanade projektteamet personalen att informera sina hyresgäster/kunder om *Movadots* verksamhet och möjlighet till att få stöd från projektet. Detta förfarande utifrån sekretesslagen.

Region Jönköpings län

Regionen har ett stort nätverk med döva, hörselskadade och personer med dövblindhet i länet genom sin hörselrehabilitering. Projektet startade med ett bra samarbete med hörselhabiliteringen.

Efter godkännande av tillstånd från äldre döva fick projektteamet kontakt med dem och kunde informera om möjligheten att medverka i projektet. Med Hörselrehabiliteringens stöd anmälde sig tre döva för deltagande i projektet.

Anhöriga

Vid projektstart bjöd *Movadot*-teamet in anhöriga till ett informationsmöte om projektet. Genom länsförbundets medlemslista på döva i åldern + 65 fick projektteamet tillgång till namnen på anhöriga. En äldre döv har anmält sitt deltagande i projektet efter möten med anhöriga. Utöver detta fanns det anhöriga som projektteamet kände till via att de har hemtjänst eller bor på särskilt boende.

Anhöriga har även uppmuntrat föräldrar/förälder/syskon att delta i projektets månatliga träffpunkter för målgruppen. De är öppna för alla utan krav på medlemskap.

Två möten för anhöriga har genomförts och en mailkedja har skapats mellan anhöriga för att de ska kunna informera varandra om projektet samt ordna diskussioner sinsemellan.

Medlemmar

Information till dövföreningen och länsförbundet under deras medlemsmöten ges kontinuerligt under hela projektiden.

Projektteamet har god kontakt med medlemmarna. Den vägen får teamet information om "gömda" döva samt ta del av medlemmarnas oro för vänner, som de anser behöver stöd och råd från *Movadot*. Projektteamet har följt med till berörda personer efter att de givit sitt godkännande och då informerat om projektet.

Genom denna metod anmälde sig fem personer till att delta i projektet.

Kontaktvägar för medverkan till projektet:

- Kommunen	4 personer
- Hörselrehabilitering RJL	3 personer
- Anhöriga	2 personer
- Medlemmar	5 personer

Initialt kände kommunerna endast till fyra av de 14 äldre döva personer som nu deltar i projektet. Sammanfattningsvis ger det en tydlig bild av att äldreomsorgen i kommunerna har mycket låg kännedom om målgruppen döva och att döva äldre har låg tillit till kommunerna.

Arbetsmodell

Ett team med specialkompetens inom vård och omsorg för döva är den bästa lösningen inom de närmaste åren för att uppfylla målet, ”En jämställd, trygg och god vård”. Detta både utifrån målgruppens och personalgruppernas perspektiv.

Movadot-teamet fungerar som en extra resurs till de ordinarie arbetslagen och inga extra kostnader har tillkommit för kommunerna och Regionen för dessa tjänster under projektiden.

Äldre döva bor utspridda runt om i kommunerna med långa avstånd till varandra. Det innebär svårigheter för kommunerna och Regionen att anställa egen personal med specialkompetens utifrån äldre döva och teckenspråkigas behov.

Specialkompetens innebär i detta fall utbildade sjuksköterskor, undersköterskor, samordnare med flera. Samtliga måste behärska teckenspråket flytande och ha stor kunskap inom dövrealia. Denna specialkompetens finns hos få personer, vilket gör det svårare för kommunerna att anställa egen personal. Antalet äldre döva i kommunerna är dessutom för få för att det ska vara ekonomiskt hållbart att anställa egen personal med specialkompetens.

För att säkerställa tillgången till specialkompetens måste kommunerna ändra sitt fokus och anpassa sig efter rådande situation. Samarbete över kommungränserna är nödvändigt för att garantera denna minoritetsgrupps behov av god och nära vård.

Movadot-teamet

I projektets specialteam ingick två utbildade undersköterskor, en projektledare och ekonomisk administratör.

Movadot-teamet har under projekttiden tillhört tolv olika arbetslag i verksamheter där döva kunder/boende/medborgare funnits.

Alla de tolv arbetslagen erbjöds en grundutbildning på tre timmar (oftast delades det upp till två pass á 1 ½ timme) som omfattade:

- hur situation för äldre döva ser ut idag
- förståelse av dövas historia, värderingar, beteende och kultur
- råd och tips till bemötande i mötet mellan två kulturer och språk samt genomgång av olikheter inom vård och insatser till målgruppen
- medvetande om kulturkonflikter

Arbetslaget fick ytterligare tre timmars kurs i vardagliga tecken på svenskt teckenspråk. (Oftast delades det upp i tre/fyra pass om totalt 3 timmar. Möjlighet till ytterligare timmar fanns.)

Tio av de tolv arbetslagen har genomgått grundutbildning och tre av tretton arbetslag har gått på tre timmars vardagstecken i svenskt teckenspråk. Projektteamet har uppmuntrat verksamhetsansvariga att även erbjuda lektioner till övriga arbetslag på arbetsplatsen, men enligt många av enhetscheferna var det svårt att få fram tider för detta ändamål. Ett vanligt argument var att APT möten var fyllda av viktiga punkter och inte gav utrymme för att ge personalen teckenspråk.

Projektteamet har under hela projekttiden försökt att skapa möjligheter för personalen att inse vikten av att lära sig samtalsmetoder, skaffa sig kunskap kring minoritetsstress etc. På Movadots hemsida finns det möjlighet att lära sig svenskt teckenspråk i två olika modeller.

- "Veckans tecken" 19 moduler med vardera 5 - 6 nya vardagliga tecken
- Avläsningsövningar på teckenspråk samt användbara tecken

Movadot-teamet försökte se till att stanna och delta under arbetslagens arbetspauser och skapade kontakter som ofta resulterade i en önskan att lära sig fler tecken.

På *Movadots* hemsida finns det praktiska råd och tips på hur personalen kan hantera olika rutiner med äldre döva. Till exempel vid morgonrutinen, matsituationer, promenader, med mera.

Movadot-teamet följer Socialstyrelsens värdegrund. Baserat på denna har teamet även gjort en egen värdegrund ur ett dövperspektiv, något ordinarie personal fått information om.

Efter grundutbildningen

Efter att personalen genomgått grundutbildningen kom arbetslagen i samarbete med den döva kunden överens om hur arbetsfördelningen skulle se ut mellan arbetslaget och *Movadot*. Det kunde gälla allt från medicinutdelning till ledsagning.

I början genomförde en person från det ordinarie arbetslaget tillsammans med en från *Movadot* olika insatser hos den döva kunden under en period. Ordinarie personal fick då möjlighet att se hur samarbetet mellan *Movadot* och den döva kunden fungerade. Den ordinarie personalen kunde t.ex. upptäcka skillnader i genomförandet av insatser hos döva jämfört med hos hörande kunder. Hur väl samarbetet mellan det ordinarie arbetslaget och *Movadot* fungerade varierade.

I början av projektet fanns det en viss skepsis mot *Movadots* insatser. Här nedan några reaktioner från den inledande fasen av projektet:

- När äldre döva redan fanns inom den kommunala äldreomsorgen var personalen i början ofta negativa till att *Movadot* kom in i deras arbetslag. "Vad är det som *Movadot* kan göra som vi inte kan göra?" "Vår kontakt fungerade bra med den döva kunden. Hen är alltid glad och tacksam. - Vi förstår hen bra."
- Arbetslagens attityd till de döva undersköterskorna i projektet var varierande, en del var positiva medan andra skeptiska eller negativa.
- Det fanns en osäkerhet kring dialogen med *Movadot*-teamet. Detta pga. att dialogen skedde på två olika språk.
- Synen och bedömningen av kundens behov kunde se olika ut från *Movadots* perspektiv jämfört med från den ordinarie personalens perspektiv.

Det tog mer än ett år innan de flesta i arbetslagen förstod hur viktig resurserna från *Movadot* var, både för de ordinarie arbetslagen och för de döva kunderna.

Arbetslaget kunde efter hand se en positiv utveckling hos de döva kunderna, både i form av ökat välmående och i utökat självförtroende och självbestämmande.

Movadots medarbetare fungerar som en länk mellan det ordinarie arbetslaget och den döva kunden/boende/medborgare och kontakten kan förmedlas på ett tryggt och säkert sätt. En dialog handlar om att kunna diskutera och få svar på sina funderingar samt skapa en relation genom att berätta för varandra men också om att dela nyheter. Kommunikation på en sådan nivå har äldre döva aldrig tidigare haft under sin tid i äldreomsorgen. Innan *Movadot* kom in handlade det endast om enkel, kort och rak information. Inte sällan inskränktes kommunikationen till att "teckna" tummen upp (bra) eller tummen ner (dålig).

Några situationer vi har mött under projektiden

Situation 1

En undersköterska ur den ordinarie personalen besökte den döva kundens hem och kom fram med en låda innehållande sprutor och informationspapper. Hen pekade på sprutan och nickade med huvudet och ansiktet uttryckte en fråga. "Bra att ta en spruta, eller hur?". Den döva personen blev frustrerad och skakade på huvudet. "Nej". Sedan avslutades dialogen mellan de två och den döva fick ingen mer information.

Dagen efter var *Movadot* på plats och den döva kunden berättade frustrerad om gårdagens situation med sprutor. *Movadot* tog då kontakt med arbetslaget för att få mer information kring händelsen och kunde sedan informera den döva kunden.

Sköterskan från *Movadot* berättade lugnt på svenskt teckenspråk att man får välja om man vill ha en spruta mot influensa samt mot Covid. Och att vården rekommenderade äldre att ta dessa sprutor. Efter en lugn diskussion bestämde sig den döva kunden att hen vill ha vaccinationerna.

Situation 2

Efter morgonbestyren gick *Movadots* undersköterska och den äldre döve till matbordet. Undersköterskan frågade på teckenspråk vad hen önskade till frukosten, varm choklad eller kaffe. Efter att *Movadots* undersköterska fått svar gick hon till köket och ordnade med kaffe. En från ordinarie personal meddelade att det är fel, kunden vill alltid ha varm choklad. Det ledde till en diskussion mellan de två. *Movadots* sköterska gick tillbaka till kunden för att dubbelkolla att hon uppfattat kundens önskemål korrekt. Kunden reagerade starkt och tecknade ilsket att hen redan har beställt kaffe. "Personalen ger mig alltid varm choklad varje morgon! Jag önskar att variera min frukost." Både den ordinarie personalen och den döva kunden undviker helst de kulturella konflikterna. Istället uppstår en form av tystnad där de utgår ifrån hur de tror att det ska vara istället för att ta reda på mer. Något som i det här fallet ledde till att kunden alltid fick en kopp med varm choklad, fastän hen inte ville det.

Situation 3

Under ett trevligt samtal mellan *Movadot* och den döva kunden i sitt hem kom plötsligt en sjuksköterska från hem- och sjukvården på besök. Sjuksköterskan kom utan teckenspråkstolk.

Via enkelt kroppsspråk försökte hen ge en kort information innan hen undersökte kundens arm. Via *Movadot* gav kunden sjuksköterskan information. Sköterskan blev förvirrad och frågade *Movadot* om översättningen från teckenspråk till svenska. Kunden fortsatte att på teckenspråk berätta om de funderingar hen hade kring sin skada. Sjuksköterskan blev förvånad över att kunden berättade så mycket, något som aldrig hänt tidigare. Samtalet ledde till beslut om att tid för en ordentlig undersökning skulle bokas och *Movadot* ombads delta under läkarbesöket. Den döva kunden blev väldigt lycklig över detta och kände sig trygg när *Movadot* skulle delta vid nästa läkarbesök.

Situation 4

Under ett samtal mellan en dement döv och *Movadots* personal berättade hen om sin skolgång och barndom på teckenspråk. Några från den ordinarie personalen blev nyfikna på vad de pratade om. *Movadots* personal sammanfattade vad kunden berättat. Den ordinarie personalen påstod att detta inte stämde utan att kunden har gått i en skola för hörande nära sitt barndomshem. *Movadots* personal blev fundersam och med sin kunskap om dåtidens skolgång för döva och hörselskadade undersökte de lite mer kring informationen. Kunden visade foton och där kunde de se bilden på dövskolan, där hen gått. En anhörig har senare även bekräftat att informationen stämde.

Synpunkter/reaktioner från målgruppen

Det är naturligt att undra över varför inte döva kunder säger ifrån. Under hela livet har döva påpekat brister och saknade åtgärder i olika åtgärder/situationer som finns i samhället. Säkert har många äldre döva upprepade gånger sagt ifrån inom äldreomsorgen utan att någon förändring skett. Till sist ger de upp och visar ett falskt leende och låtsas vara tacksam. Allt för att minska känslan av besvikelse och sorg. De känner till sin maktlöshet, som pågått sedan barndomen.

Med *Movadot*-teamet får äldre döva en känsla av hopp och trygghet. Nu får de möjlighet att berätta om sina upplevelser, behov och önskemål på teckenspråk. Efter några veckors deltagande i projektet gick de flesta döva kunderna från en initial tveksamhet till att önska att ha *Movadot* där varje dag.

Utifrån kundernas tidigare erfarenheter fanns det i vissa fall en tvekan om huruvida *Movadot* skulle kunna påverka situationen till det bättre. Undersköterskorna från *Movadot* är själva döva och kunderna hade ibland svårt att tro att den hörande personalen skulle lyssna på någon som är döv.

Hos några äldre döva fanns det en tveksamhet gällande att ha *Movadot* med i sin vård/omsorg tillsammans med kommunen och regionens personal. De erbjöds då att testa *Movadots* insatser i några veckor för att få en egen bild av vad *Movadot* och kommunen/regionen kan göra tillsammans. *Movadot* förstod att det var viktigt för kunderna att ha insyn i vad de kan få för stöd och hjälp och därmed känna sig trygga i sitt beslut. Redan efter andra eller tredje besöket önskade de få fortsätta att ta del av *Movadots* tjänster.

Det fanns initialt också en rädsla för att *Movadot* skulle föra vidare information till andra döva. Den döva världen är liten och det är lätt att rykten sprids över landet i den döva gemenskapen. *Movadots* sekretessavtal lyftes därför fram vid upprepade tillfällen vilket ledde till att kunderna utvecklade en stor tillit för *Movadots* verksamhet.

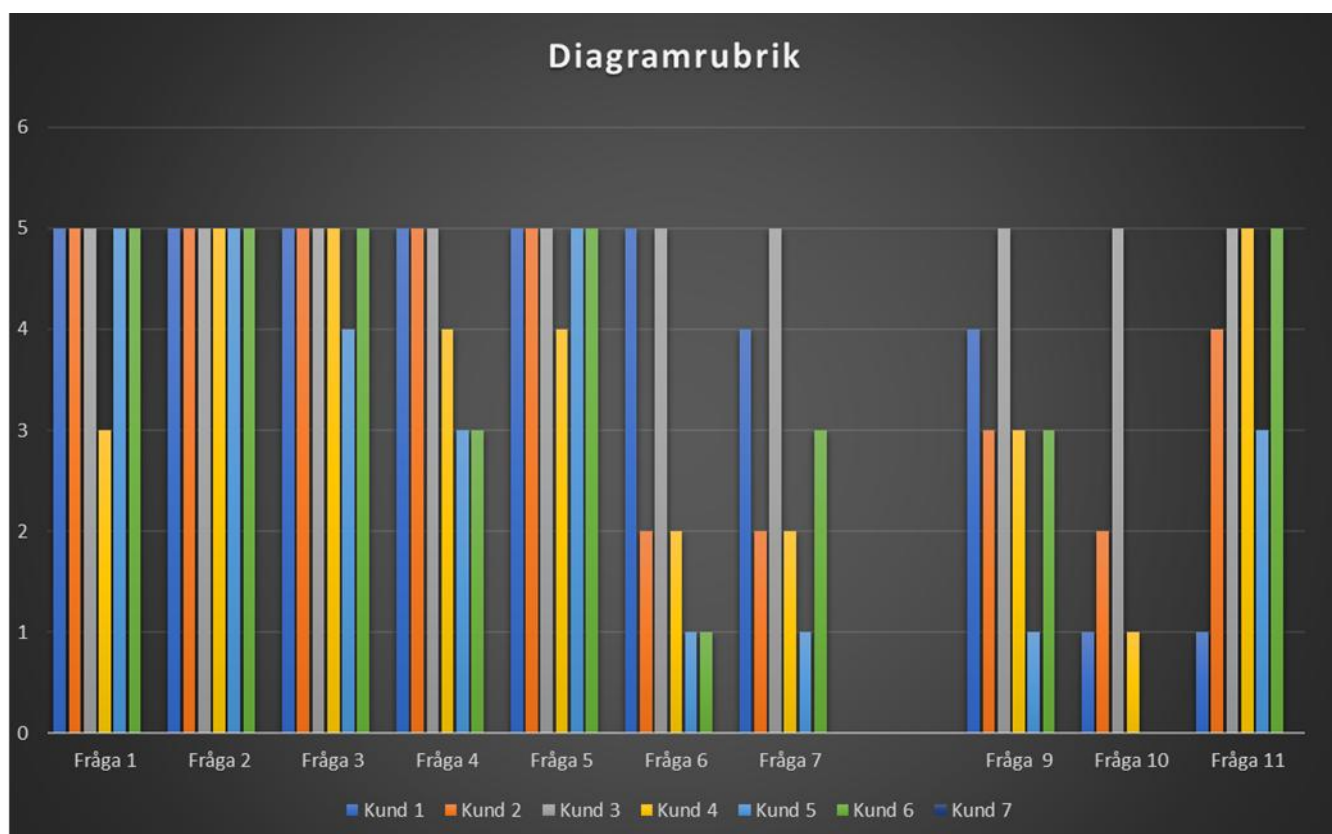
Några äldre döva önskade endast insatser av *Movadot* utan kommunens inblandning. Detta är dock inte möjligt då projektets mål är att kommunen och Regionen ska ansvara för vård och omsorg till ALLA medborgare och att *Movadot* fungerar som ett stöd och komplement till dessa verksamheter. Efter övervägande fick de testa *Movadot* först innan kommunen och Regionen blev inkopplade. De fick då möjlighet att prova *Movadot* under högst 6 veckor och därefter fatta beslut om att ansöka till kommunala och regionala insatser eller avstå. Alla de som har provat *Movadots* insatser ansökte vidare hos sina kommuner och Regionen. Dock med ett krav att *Movadot* ska vara en del av/extra resurs till de ordinarie arbetslagen.

En enkätundersökning genomfördes efter ett års projektarbete i syfte att få fram en bild av hur äldre döva, som deltog i projektet, upplevde *Movadots* arbete.

Sex personer deltog i undersökningen, fyra av dem använder insatser från hemtjänsten, en kommer från äldreboende och en bor i ett gruppboende. Den yngsta personen var 67 år och den äldsta var 91 år. Genomsnittsåldern var 82 år.

Frågorna ställdes på svenskt teckenspråk och besvarades på papper genom att den tillfrågade fick beskriva sin upplevelse genom att kryssa för ett bedömningsvärde från 1 dåligt/stämmer dåligt till 5 mycket bra/stämmer mycket bra.

Enkätfrågorna:

- Fråga 1 Är *Movadot* ett bra hem- och vårdteam för äldre döva och teckenspråkiga i Jönköpings Län?
- Fråga 2 Är du nöjd med undersköterskornas arbete från *Movadot*?
- Fråga 3 Förstår du *Movadot*-teamet på svenskt teckenspråk?
- Fråga 4 Önskar du fler besök i veckan av teamet?
- Fråga 5 Är du nöjd med informationen från *Movadot*?
- Fråga 6 Är du nöjd med kommunens äldreomsorg (ordinarie personal)?
- Fråga 7 Är du nöjd med ordinarie personal arbetsinsatser hos dig?
- Fråga 8 Hur kommunicerar ni? (Den frågan besvarades direkt på teckenspråk till intervjuaren.)
- Fråga 9 Är du nöjd med kommunikationen med den ordinarie personalgruppen?
- Fråga 10 Är du nöjd med informationen från den ordinarie personalen?
- Fråga 11 Fungerar *Movadots* förmedling mellan dig och ordinarie personal bra?
- Fråga 12 Hur fick du information om *Movadot*-projektet? (Den frågan besvarades direkt på teckenspråk till intervjuaren.)

På fråga 8 som gällde vilka kommunikationsvägar de äldre döva hade med den ordinarie personalen svarade alla att de försökte avläsa på läpparna eller skriva på papper. Några enstaka i personalen försökte kommunicera med enkla uttryck med kroppsspråk.

Frågan nummer 9 och 10 ger utrymme för viss osäkerhet. Några uttryckte att det fanns en eller ett par i personalen som de uppskattade. De lyfte fram dennes attityd och hens vilja att försöka kommunicera. När det gällde majoriteten i personalgrupperna ansågs kommunikationen inte fungera bra.

Samarbetet mellan Movadot och den ordinarie personalen

Här nedan ges exempel på hur *Movadot* givit stöd åt arbetslagen samt hur man arbetat med andra nätverk. Samt exempel på sådant *Movadot* sett men som ordinarie personalgruppen inte uppfattat.

- Förmedla meddelande om behov av färdtjänst och ledsagning till samordnare.
- På kundens önskemål förklara för den ordinarie personalen hur de ska låta hen veta att de kommer in till hen. Om hen inte upptäcker de blinkande signalerna från ringklockan i rummet ska de gå fram och markera/ta på axeln med bestämt tryck några gånger innan de gör sina insatser i rummet. Detta för att hen lätt blir skrämmd när någon bara dyker upp utan förvarning.
- *Movadot* upptäckte att en person inte tog den medicin som ordinarie personalen gav på morgonen. Det var en speciell medicin som läkaren ordinerat kunden att ta vid en viss tid på dagen under två veckor. Kunden visste inte detta men den ordinarie personalen trodde att det fungerade. De hade inte försäkrat sig om att kunden förstått när och varför medicinen skulle tas.
- Vid sociala insatser berättade kunden om sina besvär med kroppen samt besvärligheter i det egna boendet till *Movadot*. Vid uppmuntran under samtalet att hen ska ta upp sina farhågor med berörd personal och myndigheter tog hen klivet att tillsammans med *Movadot* kontakta berörda, bland annat via bildtelefoni.
- Den ordinarie personal upptäckte en bränd doft från en lägenhet. Kunden hade lagt uppvärmd mat i en avhämtningslåda av papp i ugnen. Lådan togs ut i tid innan något allvarligt skedde. Personalen pratade om detta med kunden på svenska. Kunden såg inte vad personalen sa utan bara att hen var arg, något som ledde till att kunden blev frustrerad. Efter ett samtal med *Movadot* visade det sig att kunden ofta fick äta kall mat och inte visste hur mikrougnen fungerade. *Movadot* förklarade på teckenspråk och visade några gånger. Sedan kunde kunden värma maten på egen hand med hjälp av mikrougnen.
- Kunden upplevde ofta minoritetstress. Hen fick bland annat aldrig information om när hemtjänsten ändrade sitt tidsschema. Kundens minne var inte alltid det bästa. *Movadot* löste problemet tillsammans med kunden genom att köpa en stor almanacka och skriva in tider för besök från *Movadot*, hemtjänsten, läkare, dövkyrkan med mera. Det ledde till en lugnare tillvaro för kunden men tyvärr glömmes ofta hemtjänsten att skriva in ändringar av tider. Något som orsakade oro hos kunden samt ökad misstro mot hemtjänsten. Vid ändringar från *Movadot* ska meddelas det alltid till kunden via bildtelefon eller till enhetschefen/kontaktpersonen så att de kan meddela kunden. Allt för att minska minoritetsstressen samt skapa trygghet för kunden.

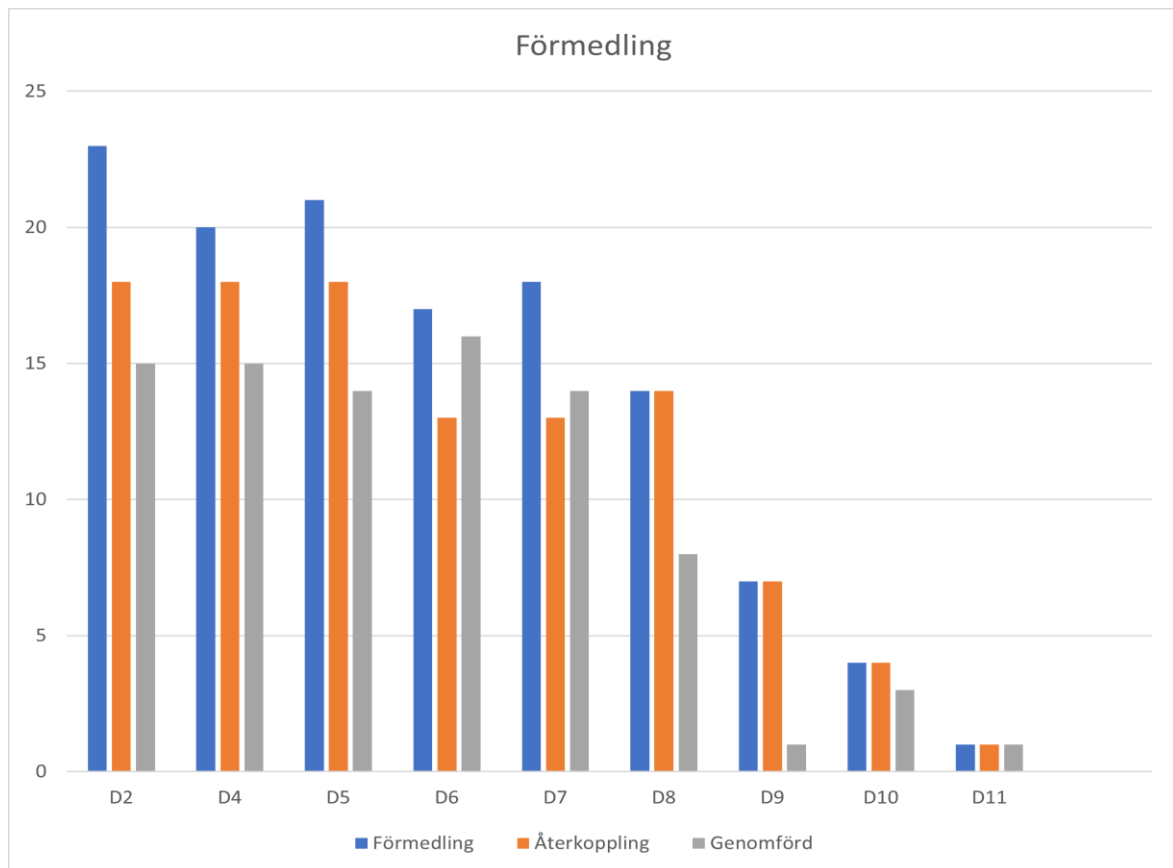
- Under några dagars behandling på sjukhus var *Movadot* med kunden under vissa tider. Sjuksköterskan bad *Movadot* om hjälp att uppmuntra den äldre döve att äta. Personalen hade försökt att uppmuntra att hen ska äta utan framgång. *Movadot* förklarade för kunden på teckenspråk vilka konsekvenser det kunde få om hen åt dåligt. Informationen ledde till att kunden började att äta igen.
- Ordinarie personal från ett arbetslag mårde dåligt under en period. Det togs upp under ett APT då *Movadots* kontaktperson deltog. De förstod inte varför en av de äldre döva ofta var så arg och irriterad. Efter överenskommelse fick *Movadot* i uppgift att utreda situationen. Det visade sig att den döve var trött på att upprepa att personalen måste ta bort munskyddet för att kunna kommunicera med dem, det vill säga avläsa läpparna och ansiktets övriga signaler. När personalen förstod detta började de att använda visir under sina besök. De satte även upp en påminnelseapp om detta i personalens arbetsrum.
- Genom teckenspråkiga samtal med en kund upptäckte *Movadot* att kunden började att utveckla demens. *Movadot* meddelade enhetschefen att en utredning behövde göras. Under utredningen gav *Movadot* stöd till kund och personal.

Movadot-teamets förmedling mellan äldre döva och äldreboende/hemtjänsten har rönt stor uppskattning både från majoriteten av ordinarie personal och från de äldre döva. Genom spontana samtal samt under planerade insatser kommer det fram mycket information och många frågor från båda grupperna. Det genererar bättre livskvalité, trygghet och framför allt högre patientsäkerhet.

Movadot-teamets metod för förmedling mellan parterna bygger på att kunden i mesta möjliga mån ska delta under hela förmedlingen av alla samtal. Då många döva har upplevt utanförskap och varit med om att hörande pratat över huvudet på dem under viktiga samtal, är det viktigt att de får möjlighet att vara delaktiga i alla samtal som rör dem.

Under en stor del av projektiden har teamet fört statistik kring förmedlingar mellan den döve kunden och ordinarie personal. Syftet var att ge en bild av hur stort antal förmedlingar som genomfördes samt i vilka fall förmedlingar mellan parterna ledde till ett genomförande av en åtgärd eller inte. Då underlaget endast visar förmedling kring stora frågor, behov av information och större önskemål, ger inte statistiken en helt rättvisande bild. Dagligen dyker det upp små vardagliga saker som behöver förmedlas, dessa noterades inte och finns därför inte med i statistiken. Vi hoppas att statistiken ska öka medvetenheten ytterligare hos personalen, att de upptäcker att äldre döva vill kommunicera med dem. Äldre döva vill som alla andra brukare få uttrycka önskemål samt få samtala om och få svar på sina funderingar.

Här kommer två exempel:

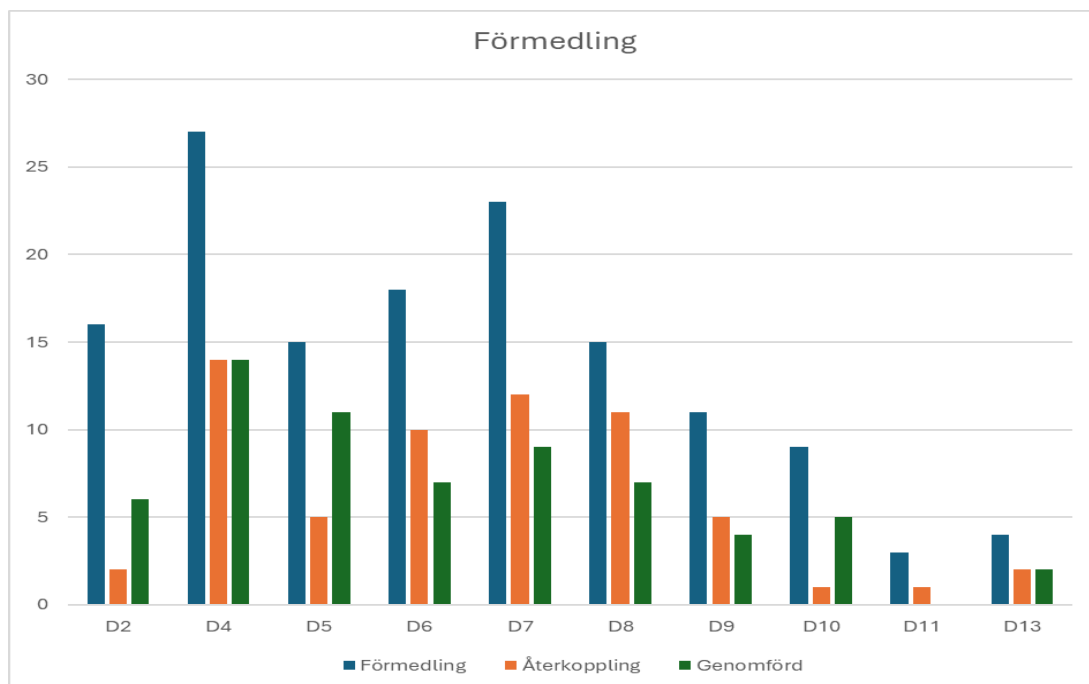

1 augusti – 31 oktober 2023

De blå staplarna visar hur många gånger Movadots personal förmedlade dvs fungerade som en länk i kommunikationen mellan brukare och vårdgivare.

De orange staplarna som benämns som återkoppling visar hur många gånger åtgärderna inte genomfördes efter första förmedlingen. Utan de äldre döva fick ta upp samma ärende upprepade gånger genom Movadot-teamet för att det skulle hända något.

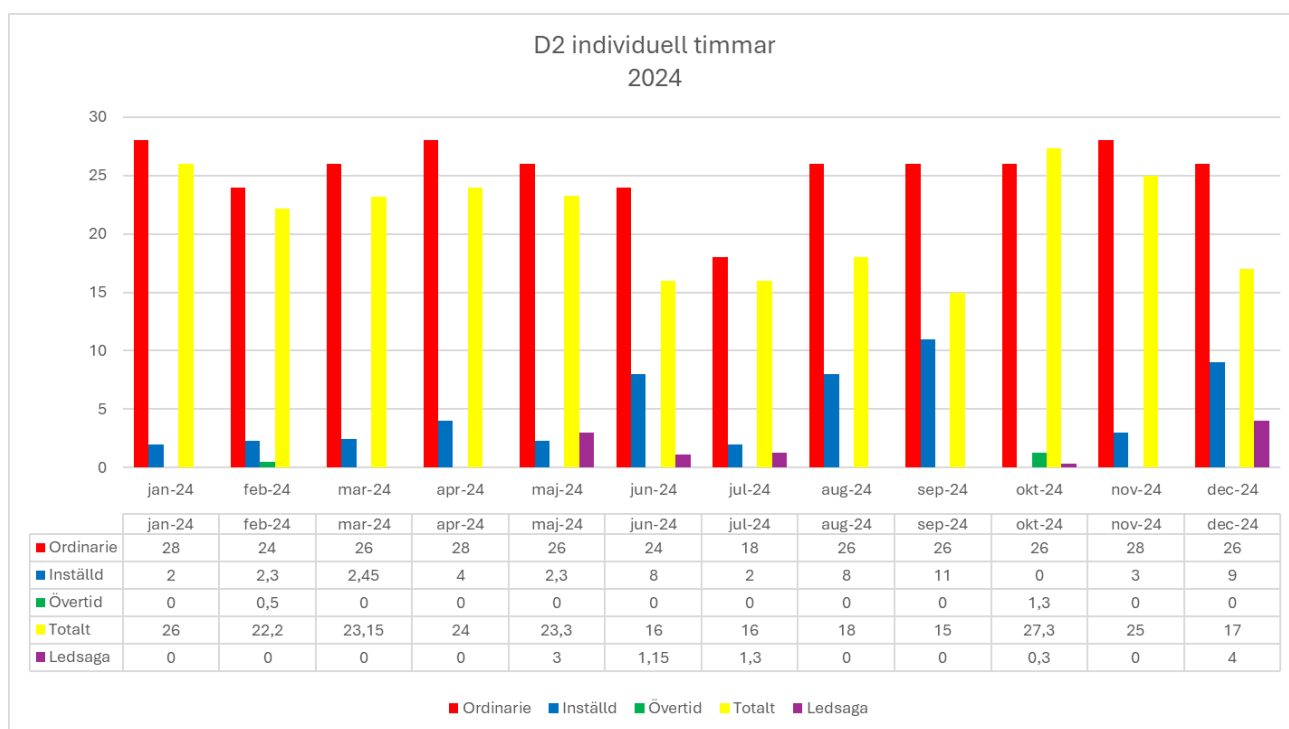
De grå staplarna visar vid hur många tillfällen förmedlingen ledde till genomförande av en åtgärd.

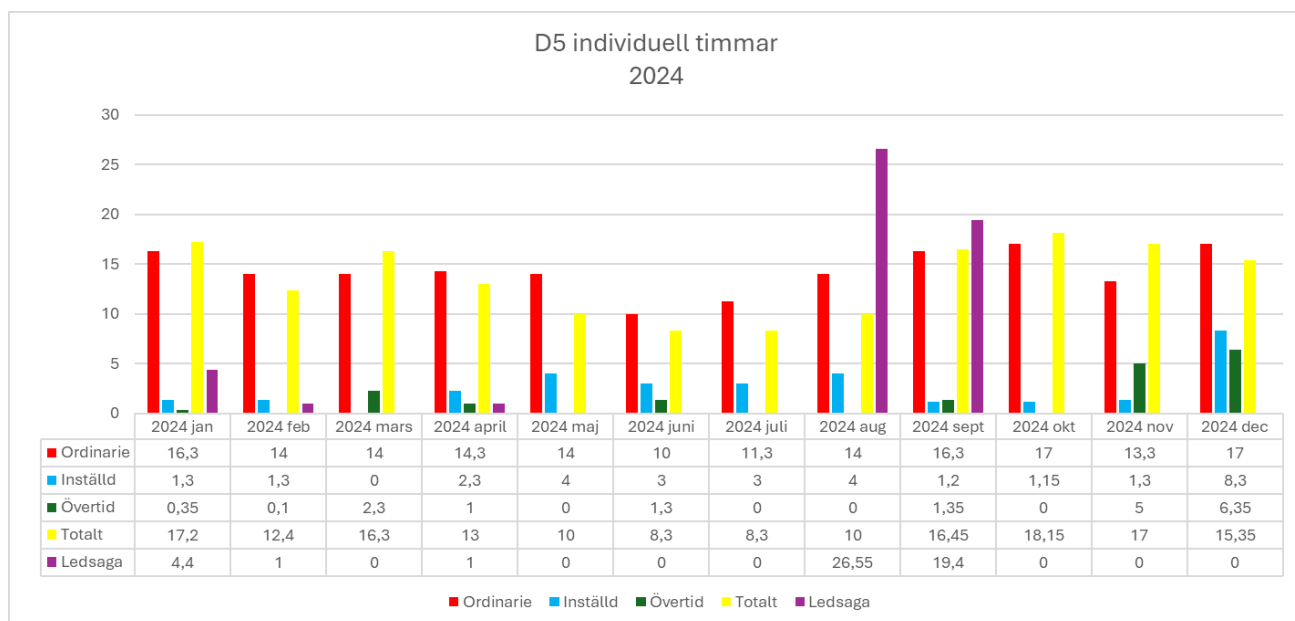
1 november 2023 – 31 januari 2024

Under hela projektiden togs det även fram statistik över insatser i form av *Movadot*-teamets arbetstid och övertid hos samtliga kunder. Ett underlag som ger en indikation om behovet av framtida insatser. Under sommar- och julperioden minskade insatsen på grund av semesterar. Det har inte inom projektets ram funnits utrymme för att tillsätta vikarier.

Här är några exemplar: **Insatser för en person på ett äldreboende**

- **Insatser med hemtjänsten för en äldre person**

Uträkning av tidsåtgång vid besöken

Kommunernas beräkning av tid för olika insatser baseras ofta på antal äldre i ett visst bostadsområde. Det är lättare att nå en ekonomisk hållbarhet i en stad där avstånden är korta. Döva människor bor utspridda i kommunerna vilket innebär längre resor mellan uppdragen/insatserna för hemtjänsten, äldreboenden och sjukhusen. Hänsyn måste tas till detta när man beräknar tidsåtgång för *Movadots* insatser. Det måste beräknas utifrån andra kriterier.

- 1) Teckenspråket är visuellt och man kan inte göra något med händerna samtidigt som man kommunicerar på teckenspråk. Vid morgonrutin kan en hörande exempelvis prata under tiden man lyfter upp en kund, duschar, skivar bröd, går ut på promenad etc. Med äldre döva måste man först ha ögonkontakt, kommunicera och därefter göra insatsen. Ibland måste aktiviteten avbrytas för att kunna teckna med den döve. Detta tar längre tid än motsvarande insats för hörande kunder.
- 2) Restiden är mycket längre än genomsnittet i kommunerna för bland annat hemtjänsten. Döva bor utspridda i kommunerna runt om i länet. Under *Movadots* tvååriga projekt har genomsnittlig reslängd varit ca. 70 mil per vecka, för 13 döva kunder. Motsvarande restid är idag 21 timmar per vecka, beräknat på 10 döva kunder.
- 3) *Movadot* använder i genomsnitt en timma per besök. Bedömning av tidsåtgången görs i överenskommelse med kunden och äldreomsorgen. De flesta får hembesök av *Movadot* två gånger i veckan á en timma per tillfälle. På äldreboenden är *Movadots* insats oftast två timmar per tillfälle med två till tre besök i veckan. Vid ledsagning samt stöd under sjukbesök ligger oftast besöket på 3 timmar per tillfälle. Det varierar dock utifrån var i länet kunden bor. Vid akuta behandlingar på sjukhus med övernattningar för kunden har man tagit ställning utifrån kundens och arbetslagets behov av insatser från *Movadot*. Det kan omfatta allt från 2 timmar till 8 timmar per dag.
- 4) Möten med arbetslaget, enhetschefen eller liknande försöker *Movadot*-teamet planera i anslutning till besök hos kunden, för att spara körtid och minska reslängden.

Avvikelser

Undersköterskorna har under sina samarbeten med den ordinarie personalen sett många avvikelser som påverkat de äldre dövas välmående. Se exempel ovan under rubriken *Några situationer vi har mött under projektiden*.

Projektledaren har haft möten med Jönköpings kommun och diskuterat avvikelser och konsekvenserna av dessa. De incidenter som skett handlade oftast om bristande kommunikation. *Movadot*-teamet har många gånger bedömt vissa incidenter som avvikelser då det ledde till psykisk ohälsa för de äldre döva/brukarna. Kommunen har ett annat synsätt och ser det inte som avvikelser. De förstår dock att brister i kommunikationen kan få konsekvenser som påverkar brukarens psykiska hälsa, något som även kan leda till att den fysiska hälsan försämras.

Samtalen synliggjorde en icke tidigare uppmärksammat problematik och kommunen har för avsikt att vidare utreda de olika typerna av situationer som togs upp vid mötet.

Sociala insatser

Vid arbetsfördelning mellan de ordinarie arbetslagen och *Movadot*, läggs ofta huvudansvaret för insatser med social tid på *Movadot*.

Äldre döva uppskattar mycket att få social tid på teckenspråk. Då *Movadot* har god kännedom om dövvärlden och dess kultur flyter samtalen väl. Under samtalen kan *Movadot* berätta nyheter från den lokala dövföreningen, vilka aktiviteter som planeras, dövkyrkans program etc. Några kunder önskar att få delta i vissa aktiviteter och *Movadot* kan då arrangera med transport. Några av de döva kunderna hade inte besökt dövföreningen eller dövkyrkan på flera år. Det innebar ett stort lyft för dem att nu få delta. Det är något som stärker deras självkänsla och ökar deras självbestämmande.

Efter en tid med insatser från *Movadot* fick många äldre döva mod att kritisera, lämna önskemål, be om stöd och hjälp. Några hade haft problem i många år men inte vågat att ta itu med dem. Med stöd av *Movadot* kan de nu lyfta sina problem och uttrycka sina synpunkter – en fantastisk utveckling som ger glädje och lättnad.

Några äldre döva har berättat att de upplever en stor befrielse när de utan att blanda in sina anhöriga med stöd av *Movadot* kan förmedla sina synpunkter och önskningsar till arbetslag eller myndigheter. Att behöva utnyttja sina barn när det gäller att hjälpa till med telefonsamtal, bokning av tid eller följa med till läkare för att ge stöd är något som ger de döva äldre dåligt samvete.

Undersköterskornas roll

Under projekttiden har vi upptäckt stora skillnader mellan den ordinarie personalens och *Movadots* undersköterskors arbetsuppgifter och arbetssätt.

Äldre dövas historiska, kulturella samt språkliga bakgrund har inneburit att *Movadots* undersköterskor har behövt arbeta på ett helt annat sätt än den ordinarie personalen. Detta på grund av att den ordinarie personalens arbetssätt är uppbyggt utifrån hörande brukares behov.

Vid insatserna hos döva brukare framkommer många behov av hjälp med översättning (svenska till svenskt teckenspråk) för att brukaren ska kunna tillgodogöra sig brev/information. Det kan exempelvis handla om information från ordinarie personal, bokning av läkartid, tolk, tid hos fotvården, ledsagning, stöd vid samtal via bildtelefoni samt vid läkarbesök. Tidigare har vänner, barn eller andra anhöriga hjälpt till men av olika skäl har de inte kunnat fortsätta ge dem stöd med praktiska saker. Många från anhöriga, vänner eller barn hade inga kunskaper i teckenspråk vilket påverkade många äldre dövas möjlighet till att bli självständiga samt kunna göra praktiska saker på egen hand.

Här är några fler exempel på arbetsuppgifter *Movadot* fick göra, något som oftast gjordes under social tid/tid för samvaro.

- Förmedling mellan brukaren och ordinarie personal.
- Återberättande efter sjuk- och vårdbesök.
- Föra korta och enkla minnesanteckningar i brukarens almanacka/bok. Exempelvis tider för besök från hemtjänsten/kontaktpersonen, *Movadot*, läkarbesök och andra viktiga tider.
- Stöd vid bokning av möten via bildtelefoni.
- Översätta skrivna lappar från personalen samt informationsbrev från äldreomsorgen (svenska till svenskt teckenspråk).
- Nyheter från dövförening, sociala aktiviteter samt dagliga nyheter.
- Ge information om olika nätverk inom hörsel/dövområde, till exempel hörseltekniska hjälpmedel.
- Ledsagning samt stöd till brukaren under vårdbesök.
- Stöd vid sociala aktiviteter för äldre döva

Projektleaders roll

Projektleaderen har tillsammans med undersköterskorna lyft fram vilka situationer inom kommunal vård och omsorg respektive regionens vård och omsorg som inte är optimala för äldre döva.

Projektleaderen har i samarbete med kontaktpersonerna från tre samarbetskommunerna gjort en verksamhetsplan med bland annat fortbildningar till berörda personer i kommunerna. Planen omfattar allt från verksamhetschef, områdeschef, enhetschef, biståndshandläggare, hem- och sjuvårdsteam etc.

Fortbildningen handlade främst om äldre dövas situation och vilka åtgärder som *Movadot* kunde göra tillsammans med personalen. Ett gemensamt mål var att skapa tillit till verksamheterna samt arbeta för att en trygg, likvärdig och god, nära vård och omsorg även ska gälla för äldre döva. Fortbildningen var mycket uppskattad och gav förståelse för att det är av stor vikt att *Movadots* insatser finns som en del i verksamheterna.

Med tanke på personalomständigheten är stor inom äldreomsorgen är det viktigt att erbjuda kontinuerlig fortbildning kring ämnet.

Projektleaderen har haft regelbundet samarbete med enhetscheferna för tolv olika arbetslag, där *Movadot* utförde insatser för äldre döva.

Mötena med politiker och socialchefer från de flesta av social- och äldreutskott i Jönköpings län har varit många under sista delen av projektet. Projektleaderen har

arbetat för att göra berörda beslutsfattare medvetna om att arbetssätten med äldre döva måste göras på ett helt annat sätt än till andra medborgare (hörande).

Möten med *Movadot*-teamet har varit många, dels för att utveckla modellen, dels för att få ökad kunskap kring de olika arbetssätten inom äldreomsorgen. Under hela processen har utvärderingar och analys i syfte att öka kunskapen och förståelsen varit utmanande och värdefulla. Teamet har under projektets gång mött många fördomar, attityder och nedvärderande uttalanden. Projektledaren har gjort sitt bästa för att uppmuntra alla i teamet att ge varandra stöd och finna vägar att vända de negativa situationerna till positiva. Alla i teamet har stor erfarenhet av att möta och hantera negativa situationer som kan uppstå. Något som gör att teamet snabbt kan återupprätta en trygg arbetsmiljö och fortsatt kan ge trygga insatser till äldre döva och teckenspråkiga.

Hem- och sjukvård, både i kommunen och regionens regi

I projektansökan nämndes att sjukvården, både på kommun och regionnivå, behövde stöd och råd från *Movadot*. Något vi inte förutsåg var att det blev ett stort behov av att *Movadots* undersköterskor även var med äldre döva under sina sjuk- och vårdbesök. Många äldre döva kände sig otrygga och rädda för missförstånd under samtalen. Undersköterskornas stöd under besöken och återberättelser efteråt skapade en stor trygghet för de döva patienterna. Likaså upplevde läkaren/sjuksköterskan en trygghet att *Movadot* fanns där som stöd till patienten. Vid några besök visade det sig att tidigare journalanteckningar fick rättas till utifrån klagoranden i samtalen när både den äldre döva patienten och undersköterskan från *Movadot* var med på möten.

Vi har tidigare nämnt att det inte alltid räcker att endast ha teckenspråkstolk vid besök. Tolkarna har visat tacksamhet till *Movadots* undersköterskor när de har varit med på möten. Undersköterskorna har kunnat avbryta samtalet när de märkt att patienten inte hängde med, det uppkom missförstånd eller otydlighet, något som inte ingår i en tolks uppdrag. Tolkarna får inte heller återberätta delar av samtalet efter avslutat besök.

De äldre döva upplevde även en tacksamhet för att *Movadot* har bidragit med ledsagning. De har då inte varit tvungna att be sina barn, anhöriga eller vänner om hjälp vid besök och andra praktiska göromål. Detta har varit viktigt för att äldre döva ska komma ett steg närmare sin egen självständighet.

Fysiska träffpunkter – Pigga pensionärer

De flesta kommuner ordnar träffpunkter för seniorer, en viktig verksamhet. Många av de äldre döva deltar inte i dessa då mycket av innehållet består av sång och musik. Det är ytterst sällsynt med programpunkter som döva kan ta del av, dvs som inte bygger på att man ska höra musik eller vad någon säger.

Movadot har skapat ett alternativ för målgruppen. En träff per månad, med intressanta föreläsningar, hälsofrämjande aktiviteter samt samhällsinformation om äldreomsorgen. Allt sker på svenskt teckenspråk i en trygg teckenspråkig miljö. Deltagarna upplever det viktigt att få delta i ett meningsfullt, lärorikt och fullt tillgängligt sammanhang.

Pensionärerna upptäckte själva att de har blivit mer piggare, gladare och mer självständiga. Extra mycket uppskattades att aktiviteterna ordnades på olika platser. Miljöombyten var av stor vikt för gruppen.

De uppskattade även att aktiviteterna skedde direkt på teckenspråk med teckenspråkiga ansvariga. Föreläsarna som anlätades var fullt teckenspråkiga, något som var viktigt då många pensionärer upplevde att det är svårare att via teckenspråkstolk följa en talad föreläsning.

Andras synpunkter om projektet

Anhöriga

Här nedan kan man ta del av några anhörigas berättelser om hur de upplever samhällets vård och omsorg samt *Movadots* medverkan för sina föräldrar/syskon.

Ett vuxet barn till en döv förälder berättar:

”Jag är så tacksam att *Movadot* finns. De har lyckats nå min förälder så att hen vågar ta emot hjälp och stöd, både från *Movadot* och hemtjänsten. Jag har fått kämpa med detta i många år och fått avbryta mitt arbete för att lösa problematiken med hemtjänsten och göra ärenden åt min förälder.

Jag blev chockad när jag fick höra att hen skulle delta i *Movadots* årliga utflykt för

äldre döva. Hen har inte deltagit i någon aktivitet på många år. Jag grät av lycka! Nu kan jag få en bra arbetsro på mitt arbete och min familj får mer tid med mig.”

Två vuxna syskon med en döv förälder berättar:

”Vår förälder har varit nöjd med hemtjänstens insatser, men också varit väldigt utlämnad då det varit svårt att kommunicera med den personal som kommer. Det har också varierat mycket hur bekväm personalen varit med att försöka få till en kommunikation. Detta skapar en godtycklighet som i förlängningen lett till en otrygghet i takt med stigande ålder och ökat hjälpbehov. I och med *Movadot* har vår förälder kunnat börja bygga upp en trygghet i relation till såväl hemtjänst som hälso- och sjukvård. Vår uppfattning är att även hemtjänsten och hälso- och sjukvården upplever att *Movadots* personal blir en trygghet i mötet med vår förälder och att maktobalansen i viss mån utjämnats. Eftersom vård och omsorg skall utgå från ett personcentrerat synsätt så tycker vi att *Movadot* underlättar detta.

Ett färskt exempel är när vår förälder nyligen skulle genomgå en rutinoperation. Under hela processen med hälso- och sjukvården har *Movadot* kunnat hjälpa vår förälder att ställa frågor och be om förtydliganden för att skapa trygghet. Om enbart tolk hade varit med så hade vår förälder inte fått all den information hen behöver.”

Som anhörig till en äldre person som är hörselskadad eller döv så finns alltid en oro för hur det ska gå med kommunikationen om hen behöver hjälp och stöd av vården. Det är inte alltid lätt att finnas på plats, även om vi försöker så gott vi kan. I och med åldrandet så har vi också sett en ökad social isolering i och med att vår förälder inte kunnat delta i aktiviteter. Vår förälder har fått en helt ny livsglädje i och med *Movadots* insatser för att bryta detta. Vi ser hur viktigt det är för vår förälder att mötas av en person som också har teckenspråk som modersmål och har kompetens i dövkultur. Dövkulturen är nämligen, även om en döv person är född och uppvuxen i Sverige, en egen kultur.

Vi kan inte nog tacka *Movadots* personal för allt de gör för vår förälder. Det finns ett före och ett efter *Movadot* och vi hoppas att vår förälder ska kunna få fortsatt stöd av dem framgent.”

Ett vuxet barn till en döv förälder;

”Vi är så tacksamma för fint bemötande av *Movadot* och allt arbete som utförts hos min förälder.

Vi kämpade länge för min förälders behov av stöd men sen orkade vi inte mer, tyvärr. I början fanns det en kille som var intresserad av teckenspråket och ville kommunicera med min förälder. Vi lämnade lappar med enkla tecken.

Tyvärr så slutade den trevliga killen efter en kort tid och allt blev tyst igen för min förälder. Efter fem år kom ni, *Movadot*. Hen lyste upp och vi såg förändringar hos hen! Hen började att prata mer med oss.”

Personal/tjänstemän

Här nedan kommer några uttalanden som visar hur personal och tjänstemän upplever samarbetet med *Movadot*.

En enhetschef i hemtjänsten berättade:

”Jag upplever att vi har haft ett bra samarbete och att vi har kunnat pratat öppet med varandra med brukarens bästa i fokus. Min personal uppger att det inte har upplevt som problematiskt att ha en döv brukare men med *Movadots* synpunkter som brukaren har delgett till *Movadot* så förstår vi att det har blivit bättre för brukaren när vi får information från *Movadot*.

Fördelar

- Att brukaren får hjälp, stöd och förklaringar på sitt språk.
- Information delges personal som annars kunde ha missats
- Brukaren är i fokus
- Ledsagning till läkarbesök har gjort det bättre för brukaren då *Movadot* är med och har möjlighet att återberätta om besöket i efterhand till brukaren.
- När *Movadot* deltar på APT ökar förståelsen samt eventuella frågetecken kan redas ut

Nackdelar

- Min personal upplevde ibland att det blir ett dubbelt arbete t.ex. att två personal går på promenad med en brukare (en från oss och en från *Movadot*)
- Att *Movadot* inte har tillgång till vårt system, Combine.
Här skulle man utveckla så att *Movadot* får tillgång till Combine för att kunna dokumentera sina insatser samt kunna läsa vad hemtjänsten har gjort.”

En områdeschef berättade under ett möte:

”Jag har uppskattat vårt samarbete och *Movadots* arbetsmodell tror jag starkt på. Jag har berättat för mina kollegor om att er modell även skulle passa in för våra andra språkminoriteter t.ex. arabiska, assyriska.”

En undersköterska i ett äldreboende berättar:

”*Movadot* ska finnas i varje äldreboende. Ert arbete har betytt mycket för mig. Ni har gett mig verktyg hur jag kan ge en bra och trygg vård till vår hyresgäst som är döv. Varje gång *Movadot* kommer ser jag hens ögon sprider glädje. Tidigare var hen mer ilsken och sur. Ni har kunnat förklara för oss om skillnader mellan våra kulturer och det har utökat mer förståelse hos oss. Vårt arbete har också blivit lättare när vi vet mer om hens behov och önskemål. Jag uppskattar våra kafferaster, det blir mer naturligt och vi lär oss känna varandra bättre samt lär mig nya tecken på teckenspråk.

En undersköterska i en hemtjänst berättar:

”Jag tycker att våra insatser som städning, medicindelegering, tvätt fungerar bra och att döva brukaren kan förstå mig vid enkla meddelande. Jag har däremot förstått sedan *Movadot* kom med in i vårt team som extra resurs har betytt mycket för döva brukaren. Vi får mer information från hen via *Movadot*. Vi har fått utveckla vårt arbetssätt med hen tack vare *Movadots* personal. Vi har även märkt att hon är mer gladare, mer aktiv och ”pratsam”. Det är stor skillnad mellan tiden före och när *Movadot* kom in till vårt team.”

En undersköterska i hemtjänsten berättar;

”Jag tycker att det bästa vore om man samlar ihop alla äldre döva på en och samma plats. De får en harmonisk och utvecklande miljö med full teckenspråkig personal samt ingå i sociala aktiviteter med andra döva. De får prata på sitt språk. Här hos oss blir hen isolerad och aktiviteter är inte anpassade till hen.”

En enhetschef på ett äldreboende berättar:

”Tyvärr är det svårt att få fram tid för teckenspråkskurser till min personal. Jag ser att vår medborgare uppskattar *Movadots* besök. Min personal uppskattar att *Movadot* är med på morgonrutinerna med duschning. Vid denna tid fungerar kommunikationen mer smidig samt medborgaren blir trygg.”

En undersköterska på ett trygghetsboende berättar;

”Vår brukare blir alltid överlycklig när *Movadot* kommer till hen. Vi kan inte mycket teckenspråk. Min brukare och jag känner varandra bra. Jag kan hens rutiner och vet hur hen fungerar. Jag har jobbat här i över 30 år. Tack vare *Movadot* kommer hen ut och börjat delta i sociala aktiviteter för äldre döva. Det känns så tråkigt att *Movadot* ska sluta nu. Jag hoppas att hen på något sätt får delta i sociala aktiviteter för äldre döva.”

Kommunerna och Regionen

Movadot-modellens grundidé är att den ska täcka ett större område än inom de egna kommungränserna, gärna en hel region, för att ge en god, trygg och jämlik vård till äldre döva. Målgruppen bor utspridda i länet, vilket gör att det inte är möjligt för den egna kommunen att uppfylla Socialstyrelsens kriterier. Detta både utifrån ekonomi och utifrån svårigheten att tillhandahålla adekvat specialkompetenspersonal utifrån äldre dövas behov.

Ett mobilt hem- och vårdteam för minoritetsgruppen, äldre döva och teckenspråkiga ska ligga på en länsnivå/regional nivå. Projektet *Movadot* har under två år genom

praktiska handlingar och dokumentation kunnat visa att det är ett väl genomfört och fungerande upplägg. Konceptet uppfyller Socialstyrelsens kriterier för en jämlik, trygg, god och nära vård för äldre.

Målgruppen äldre teckenspråkiga är bara en av flera minoritetsgrupper i dagens samhälle. För att nå bästa utveckling och undvika brister i äldreomsorgen för alla medborgare måste kommuner och Regionen anpassa sina arbetssätt så att inte kommungränser hindrar människor från att få en god och nära vård.

Ett enkelt och hållbart beslut är att Region Jönköpings län och de 13 kommunerna tillsammans finansierar och ser till att ett mobilt hem- och vårdteam för äldre döva och teckenspråkiga i Jönköpings län etableras permanent.

Tyvärr har dagens tuffa ekonomiska situation för kommunerna samt att gruppen gjort att modellen inte kan realiseras enligt förhoppningarna. Gruppen äldre ökar i snabb takt över hela landet och därmed ökar även behovet och kostnaderna för insatser från äldreomsorgen. Denna situation gör att kommunerna inte anser sig kunna satsa på *Movadots* modell idag, trots att de ser behovet.

Projektgruppen har träffat nio av tretton kommuner i länet. De är alla imponerade av *Movadot*-modellen och uttrycker sitt stöd för konceptet. Då kommunerna redan hade fastslagit sin budget för år 2025 var det inte möjligt att planera in en satsning på *Movadot* för 2025.

En längre tidsplan behövs för att *Movadot*-konceptet ska kunna bli en permanent verksamhet.

De övriga fyra kommunerna prioriterade bort projektet dels av tidsbrist, dels av den egna uppfattningen att det inte finns döva medborgare i deras verksamhet.

Jönköpings kommun är den enda av de tre samarbetskommuner har tagit sitt fulla ansvar att uppfölja och se till att äldre döva ska få insatser från äldreomsorgen på svenskt teckenspråk efter projektets slut. I deras nuvarande verksamhet finns det ett gruppboende för döva med intellektuella funktionsvariationer. Personalen består av döva och hörande undersköterskor. Planen är att denna personalgrupp med sina resurstimmar ska ge insatser till äldre döva i den egna kommunen.

Referensgruppen

Projektets referensgrupp bestod av representanter från de tre samarbetskommunerna, Regionen Jönköpings län, Kommunala utveckling, Sveriges kommuner och regioner, äldrevägledare för döva i Malmö stad, Sveriges Dövas Riksförbund, Svenska kyrkan (för döva), Hörselhabiliteringen, Hälsohögskolan/Jönköpings Academy samt *Movadots* undersköterskor och projektledare.

Tre möten har genomförts per år. En grupp med representanter med olika bakgrund och erfarenheter fick tillsammans komma med förslag hur *Movadots* grundidé kan utvecklas. Många från gruppen hade från starten ingen tidigare kunskap och

erfarenhet kring äldre döva situation, vilket haft en viss påverkan på projektarbetets utveckling.

Referensgruppen har varit betydelsefull för projektet. Många nya kontakter kunde skapas med hjälp av gruppen.

Forskningen

Länsförbundet tog kontakt med Jönköpings Academy, Hälsohögskolan i Jönköping och informerade om att ingen forskning finns om äldre dövas situation i Sverige. En förfråga gjordes till Hälsohögskolan om en opartisk följeforskning kunde genomföras vid sidan av projektet. Med glädje tog *Movadot* emot deras stora intresse samt beslutet att inleda en forskning om den aktuella målgruppen. *Movadot*-teamet har bidragit med grundläggande information, bland annat om svenskt teckenspråk samt dövvärldens historia och värderingar. Projektet har även hjälpt till med kontakt till lämpliga nätverk. Projektet och forskarna har gemensamma medverkat i inslag i TV, Podd, och tidningsartiklar, där vi var för sig informerade om vår verksamhet.

Den skriftliga forskningsrapporten beräknas bli klar sommaren 2025.

Fler målgrupper

Det har från beslutsfattare framkommit synpunkter som att *Movadot*-teamets målgrupp är för liten. Detta har lett till funderingar och diskussioner om att utöka *Movadot*-konceptet med ytterligare en målgrupp, barndomshörselskadade. *Movadots* ekonomiska administratör, Therese Iselius genomförde en enkätundersökning bland hörselskadade i Jönköpings län. Syftet var att få en bild om barndomshörselskadades syn på dagens äldreomsorg samt deras tankar om framtiden, den dagen de eventuellt behöver vård och omsorg från kommunen.

Målgruppen med barndomshörselskadade kan i framtiden eventuellt ingå i *Movadot*-konceptet. Det behövs dock mer tid för att undersöka den frågan.

Resultatet av enkätundersökningen finns att hämta på *Movadots* hemsida.

Massmedia

Movadot har försökt att sprida information om *Movadot*-projektet i olika informationskanaler inom massmedia.

Movadot har fått viktig hjälp från Sofie Rotstedt, kommunikatör från Jönköpings Academy/Hälsö högskolan att nå ut via sociala media, TV samt tidningar.

Movadot har en egen hemsida, www.movadot.se samt i Facebook samt Instagram.

Movadot har synts i följande:

TV 4 i samarbete med Jönköpings Academy om *Movadot* och följeforskningen.

TV 2 Nyheter SVT Småland

SVT Nyhetstecken

15 minuter på teckenspråk, SVT

Teckenrapport

Sveriges Radio P1 Småland

Podd:

Mötesplats social innovation "Obruten mark-samtal om social innovation"

Tidningsartiklar:

Finnveden NU

Äldre i centrum

Dagens samhälle (artikeln görs i samarbete med SDR och Jönköpings University)

Smålands Dagbladet i tre omgångar

Jönköpings-Posten

En kort filmreklam i Jönköpings-Postens webbtidning om *Movadots* erbjudande till äldre döva.

Auris

Dövas Tidning

Jönköpings University webbsida (Jönköpings Academy)

***Movadots* egna sociala media:**

Facebook, *Movadot.se*

Instagram, *Movadot.se*

Movadots webbsida; www.movadot.se

Movadot-modellen, ett lyckat koncept!

Målet var att genom *Movadot*-modellen skapa ett koncept där även målgruppen äldre döva ska få jämlik, trygg, bra och nära vård som motsvarar det alla andra medborgare i samhället får.

Ett lyckat koncept innebär följande:

Ett team som har olika utbildningar inom vård och omsorg

Ett team som är specialiserade på äldre dövas situation med dess historia, språk, värderingar, kultur och beteende.

Ett team som behärskar svenskt teckenspråk fullt och även kan förstå äldre dövas teckenspråk (det finns skillnader mellan yngre och äldre dövas teckenspråk).

Ett team som väl känner till de båda kulturella världarna (den svenska och den teckenspråkiga) med respektive värderingar.

Ett team som har bra nätverk samt god kännedom om hjälpmedel för döva och teckenspråkiga.

Ett team som väl känner till dövrörelsen med dess sociala aktiviteter, både lokalt och runt i landet.

Ett team som ger råd och stöd till ordinarie personal (hörande), allt för att underlätta kommunikationen mellan personal och äldre döva. Det innebär även en säker och trygg arbetssituation för ordinarie personal.

Ett team som följer äldre dövas önskemål och dess behov vid ledsagning till sjuk- och vårdbesök, stöd vid möte med biståndshandläggare, stöd och uppföljning vid fysiologiska övningar, arbetsterapeut, med mera.

Ett team som ger fullvärdig information på svenskt teckenspråk till äldre döva om äldreomsorgens verksamhet och vad en medborgare har rätt till gällande omsorg och vård. Och på motsvarande sätt informera om Region Jönköpings läns verksamhet för äldre medborgare.

Ett team där alla har körkort med tanke på alla avstånden till äldre boende runt om i länet.

Ett team med hög arbetsmoral och låg personalomsättning.

Ett team som ger regelbunden information till alla berörda inom äldreomsorgen för ökad förståelse för äldre dövas situation och vilka åtgärder det behöver göras för att nå målet, jämlik och trygg vård och omsorg för ALLA.

Ett team där mångfald och funktionsvariationer får plats.

Ett team som anpassar sig till ett större upptagningsområde – ett stort antal fler kommuner/regioner ingår i ett område.

Framtiden

Nyfiken har varit stor kring projektet. Andra kommuner och dövföreningar i landet har tagit kontakt med teamet. Besök har bland annat gjorts i Uppsala, Borås, Stockholm, Malmö, Örebro och många mejlkontakter från Växjö, Linköping, Vänersborg, Örebro, Dalarna, Härnösand med flera.

Under Dövas Dag i Uppsala, Malmö och Båtkryssning Stockholm- Helsingfors hade *Movadot* utställningar. Till projektets bord kom bland annat representanter från Danmark och Finland. De var inspirerade av *Movadot*-modellen. De uttryckte att modellen även skulle passa i deras hemländer.

Det är en stor sorg att behöva skriva att projektet inte lyckades nå sitt mål, det vill säga att *Movadot* skulle bli en permanent verksamhet. En verksamhet som alla 13 kommuner och Region Jönköpings län kunde ta gemensamt ansvar för.

Tiden var för kort, vilket Länsförbundet har förståelse för. Kommunerna behövde en längre framförhållning för att planera budgeten. Länsförbundet känner också till att kommunerna har tuffa utmaningar framför sig under lång tid med tanke på att antalet äldre medborgare ökar i hela landet.

Hur kommer det att påverka äldre döva? Blir vår målgrupp återigen åsidosatta? Kommunernas intresse är en bra grund att stå på för att arbeta vidare med att *Movadot* ska bli en permanent del av äldreomsorgen, inte endast i Jönköpings län utan att modellen även lämpar sig för övriga landet.

Det har kommit upp flera förslag och tankar under de sista veckorna av projektet. En politiker föreslog att fler län bör ingå i ett *Movadot*-team. Jönköpings län är för litet. Andra föreslog att staten ska ta större ansvar för äldre döva, med tanke på att döva representerar två minoritetsgrupper; den teckenspråkiga minoriteten samt gruppen med funktionsvariationer. Ytterligare andra föreslog att utvidga målgrupp så att även barndomshörselskadade innefattades.

Jönköpings Läns Dövas och Teckenspråkigas Förbund kommer att fortsätta sin kamp och arbeta vidare med dessa förslag samt påminna beslutsfattarna att ALLA äldre döva har rätt till jämlik, trygg, god och nära vård och omsorg oavsett var i länet man bor.

TACK!

Länsförbundet tackar varmt till Allmänna Arvsfonden för ert fina stöd till att bygga upp en *Movadot*-modell. Förbundet är stolta över hur välfungerande denna modell är – den bästa i dagsläget.

Länsförbundet tackar varmt till de tre samarbetsparterna, Jönköpings kommun, Nässjös kommun och Gislaveds kommun samt Region Jönköpings län för ert deltagande i projektet. Tillsammans kunde *Movadot*-teamet och samarbetsparterna diskutera och prova sig fram till en välfungerande och värdefull modell.

Tack alla enhetschefer och undersköterskorna som arbetat tillsammans med *Movadot*-temat. Utan er medverkan hade *Movadot*-modellen inte lyckats så bra som den gjort.

Tack alla äldre döva och teckenspråkiga som deltagit i projektet. Genom ert deltagande kunde vi arbeta oss fram till modellen. Tänkte alla inblandade rätt kring modellen? Ni kunde ge oss svaren!

Tack till Jönköpings Academy/Hälsohögskolan i Jönköping för ert stora engagemang i forskning om vår målgrupp. Äntligen kommer det komma en skriftlig forskningsrapport som belyser äldre dövas situation samt personalgruppernas arbete med målgruppen. (Rapporten beräknas bli klar sommaren 2025).

Tack för allt samarbete under hela projekttiden.

Jönköping 28 februari 2025

Ingrid Widegren, ordförande

Lars-Erik Carlsson, kassör